

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κείμενο

[Λογοτεχνία και μνήμη]

Ο παιδικός μου φίλος Ζοζέ Ντινίς πέθανε νέος. Η χρυσή παιδική ηλικία είχε τελειώσει, ο καθένας μας έπρεπε να πάρει το δρόμο του και μια μέρα, μετά από καιρό, ρώτησα τη θεία Μαρία Ελβίρα: «Τι απέγινε ο Ζοζέ Ντινίς;» Κι εκείνη, χωρίς άλλα λόγια, απάντησε: «Ο Ζοζέ Ντινίς πέθανε». Έτσι ήμασταν, πληγωμένοι από μέσα και σκληροί απ' έξω. Τα πράγματα έχουν όπως είναι, τώρα γεννιέσαι, ζεις και στο τέλος πεθαίνεις, δεν αξίζει τον κόπο να το πολυσκέφτεται κανείς, ο Ζοζέ Ντινίς πέρασε κι έφυγε, μερικά δάκρυα χύθηκαν για την **περίσταση**, αλλά ο κόσμος δεν μπορεί να ζει μια ζωή κλαίγοντας τους νεκρούς. Θέλω να πιστεύω πως σήμερα κανείς δεν θα θυμόταν τον Ζοζέ Ντινίς, αν δεν είχαν γραφτεί αυτές οι σελίδες.

Είμαι ο μόνος που θυμάται τότε που ανεβήκαμε στη θεριστική μηχανή και, ισορροπώντας μετά βίας, διατρέξαμε το χωράφι σπιθαμή προς σπιθαμή, κοιτάζοντας τις κομμένες κάψες και σκορπώντας παντού σκόνη. Είμαι ο μόνος που μπορεί να θυμηθεί εκείνο το θαυμάσιο καρπούζι με τη βαθυπράσινη φλούδα που φάγαμε στην όχθη του Τάγου, τη φυτεία με τις καρπουζιές μέσα στο ίδιο το ποτάμι, σε μια από κείνες τις αμμόδεις γλώσσες εδάφους, εκτεταμένες μερικές φορές, που αποκαλύπτε το καλοκαίρι με την απομείωση της κοίτης. Είμαι, ακόμα, ο μόνος που θυμάται το τρίξιμο του σουγιά, τις κόκκινες φέτες με τα μαύρα σπόρια, την καρδιά (σε άλλα μέρη την έλεγαν *κάστρο*) που σχηματιζόταν στο κέντρο με τις **απανωτές** μαχαιριές (ο σουγιάς δεν έφτανε όλο τον οριζόντιο άξονα τον φρούτου), το ζουμί που μας έτρεχε απ' το λαιμό μέχρι το στήθος. Κι επίσης είμαι ο μόνος που θυμάται εκείνη τη φορά που στάθηκα άπιστος προς τον Ζοζέ Ντινίς. Πηγαίναμε να καρπολογήσουμε με τη θεία Μαρία Ελβίρα τα καλαμπόκια, ο καθένας στη γραμμή του, μ' ένα σακούλι στο λαιμό, για να μαζέψουμε τους καρπούς που, από **παράλειψη**, είχαν ξεμείνει στους βλαστούς από τη συγκομιδή, και να που βλέπω κάτι θεόρατους στην πλευρά του Ζοζέ Ντινίς και σωπαίνω να δω μήπως περάσει χωρίς να τους δει. Όταν, θύμα του χαμηλού του ύψους, προχώρησε μπροστά, εγώ πήγα και τους έκοψα.

Έπρεπε να είναι κανείς από μια γωνιά, να δει την οργή τον δύστυχο εξαπατημένου, αλλά η θεία Μαρία Ελβίρα και άλλοι πιο μεγάλοι ακόμα που βρίσκονταν εκεί κοντά μού έδωσαν δίκιο, ας τους είχε δει, δεν φταίω εγώ. Έκαναν λάθος. Αν ήμουν **γενναιόδωρος**, θα του είχα δώσει τα καλαμπόκια ή έστω θα του είχα

πει απλά: «Ζοζέ Ντινίς, κοίτα τι είναι εκεί μπροστά σου». Φταίει που ζούσαμε σ' έναν **αδιάκοπο** ανταγωνισμό, έχω όμως την υποψία πως την ημέρα της Τελικής Κρίσης, όταν θα βάλουν στη ζυγαριά τις καλές και τις κακές πράξεις μου, το βάρος αυτών των καλαμποκιών είναι που θα με ξαποστείλει στην κόλαση. Τουλάχιστον τώρα κάποιοι θα θυμούνται τον Ζοσέ Ντινίς, όσοι δηλαδή διαβάζουν αυτές τις σελίδες. Ίσως τελικά η λογοτεχνία, η τέχνη, σε κάτι τέτοιο χρησιμεύουν ...

Z. Σαραμάγκου (2008). *Μικρές αναμνήσεις*. Αθήνα: Καστανιώτη (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80 - 100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Για ποιον λόγο αισθάνεται ο συγγραφέας την ανάγκη να διατηρήσει τη μνήμη του παιδικού του φίλου μέσα από τη λογοτεχνία; (60 – 80 λέξεις)

(μονάδες 10)

B2α. Να επισημάνετε δύο διαρθρωτικές λέξεις με τις οποίες εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των περιόδων της δεύτερης παραγράφου (Είμαι... έκοψα) του κειμένου.

(μονάδες 2)

B2β. Να αιτιολογήσετε τη χρήση τους.

(μονάδες 3)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να γράψετε από μία πρόταση με καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις (επισημαίνονται στο κείμενο με **έντονη γραφή**). Φροντίστε, ώστε μέσα από την πρόταση να γίνεται φανερή η σημασία της κάθε λέξης: **περίσταση**, **απανωτές**, **παράλειψη**, **γενναιόδωρος**, **αδιάκοπο** (μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό, το γένος κ.λπ.)

(μονάδες 10)

Γ2α. «Όταν, θύμα του χαμηλού του ύψους, προχώρησε μπροστά, εγώ πήγα και τους έκοψα».

Να δηλώσετε αν η χρήση της γλώσσας στην παραπάνω πρόταση είναι δηλωτική/κυριολεκτική ή συνυποδηλωτική/μεταφορική.

(μονάδες 2)

Γ2β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)